

Irakaslearen *rol*-eko gatazkak Konponbide-proposamenak

I. Albistur, K. Ortigosa, L. Oihartzabal

Irakaslearen rol-ean sortzen diren gatazkak dira lantxo honen aztergaia: hau da, irakaslearen eginkizuna gauzatzeak berez duen izakera arazotsua; izan ere gutxienez bi jokabide-joera ezberdinek hartzen bait dute horretan parte aldi berean: irakaslearen beraren jokabide-moduak eta bera inguratzen dutenenak, hauen uste eta itxaropen zehatzekin. Hemen, arazoa bere ikuspegi psikosozialetik eta psikopedagogikotik begiratuko dugu.

Horrelako gatazken kausa-tokiguneak bitara muga daitezke: irakaslearen egoera sozialera eta honek, egunero, irakaskuntzari eskaintzen dion ardura pertsonalera.

Bi tokigune horietan sortzen diren gatazkentzako aukerako irtenbide-estrategiak aztertzen saiatu diren ikerketen ondorioak aurkeztuko ditugu hemen jarraian. Irtenbideak ez du esan nahi gatazka horiek erabat desagertu edo konponduko direnik, ez, arazoaren garapen gatazkatsuaren sentipenezko eta arrazoizko biderapen bat baino ez da izango askotan, edo berorren sublimatze bat edo desindartzea, izan ditzakeen erasokortasun eta ondazte-gaitasunak gutxiagotuz eta deuseztatuz.

Lanean diharduen maisua da hemen protagonista: bere bizitza eskolabidezko irakaskuntzari eskaini dioena. Irakasle-izateak zer suposatzen duen eta irakaslearen nortasuna zein den argitzea garrantzi handikotzat jotzen dugu. Lantxo honetan zehar maisu eta irakasle kontzeptuak erabiliko ditugu, baina inolako bereizketarik egin gabe: irakaskuntzaren edozein mailatan lanean diharduen profesionala adierazten da bi hitz ezberdin horiez.

Rol hitzak, hemen, irakasleak hori den neurrian izan ditzakeen gatazkekin du zerikusia: bere irakasle-rolagatik izan ditzakeen alegia, eta ez dute zergatik rol-jabeenekin berdinak izan beharrik. Rol hori onartuz gero, ingurukoek beraiekiko dituzten eskabideen indarpera makurtuak sumatzen dira irakasleak; aldi berean baita beren taldekideekikoenera eta elkarren artean sortuko diren harreman-modukoenera ere. Norbanako batengandik espero diren jokabide-modu bezala zehazten du rol-a psikologia sozialak. Esan beharrik ez, espero diren jokabide-modu horietan oinarritzen direla taldeko beste kideen jokamoduak. Ikuspegi hau, irakasleari atxekiz gero, garrantzi handiagokoa bilakatzen da, baldin eta horrela irakaslearen iharduera guztia, hezkuntz taldeko beste kideekiko duen harreman-giroan ikuskatu nahi bada. Hezkuntz elkartearrekiko eta gizartearekiko harreman kontestuan duen posizioari dagokionez, jokabide-eredu moduan agertzen da bere rol-a, eta honek ondorio modura, itxaropen batzuk sortuko ditu bere inguruan, irakasle bezala, bere nortasuna bera ere baldintzatzen iritxiko diren itxaropenak.

Irakaslearen nortasuna pedagogiaren idealean eta errealtatean

Lanbidezko gatazka horiek irakaslearen nortasuna baldintzatzen dutela egia den bezalaxe da egia, nortasun-izakera horrek haiek baldintza ditzakeelakoa ere. Bestalde, irakaslearen nortasunak ikasleen prestakuntzarako duen garrantzian aurki daiteke gatazka horietako askoren sorburua; eta nortasun-izakera horri lotu nahi zaizkion faktore erabakitzaileetan. Heziketa-gertakizunetan irakaslearen nortasunak izan dezakeen garrantziari buruzko ikerketa pedagogikoak honako ondorio hauetara iritsi dira:

– Beren balio pertsonalak, jakinaren gainean bezalaxe konurtatzeke ere, ikasleei transmititzen dizkiete irakasleek.

– Ikasleak hezkuntz helburuei eta edukinei buruz egiten duen baloraketa baldintzatzen du hezitzailearen nortasunak.

– Bere nortasun bereziaren faktoreek erabakiko dute irakasleak aukeratuko duen metodologia eta hezkuntzako jokabide-modua.

– Ikasketetan jarraitzeko edo aldatzeko gomendio-oharrei eta eskola-motei buruzko erabaki garantzitsuak, irakaslearen nortasunaren baldintzapean daude.

Psiko-pedagogiak deskribatzen digun irakaslearen nortasun idealetik eskoletan aurkitzen dugun irakaslearenera —berak eta bere kideek duten eritziaren arabera— alde handia dagoela ere azpimarratu beharra dago, ESTEVEk begibistan jartzen duenez.

Irakaslearen nortasun ideala psikopedagogi idazkietan

Gaiari buruzko literatura orotarako baliagarri diren lau alderdi aurkitu ditu A. KUPFERek maisuaren nortasun-idealari dagokionez alemanezko idazkietan:

– *Motibazio kultural-kritikoa*: munduari buruzko ikuspegi berri bat, gizakiarekiko jarrera berri bat, eta funtsean, galbidean aurkitzen den garai honentzat irtenbidea ekarri behar ditu irakasleak.

– *Berriztatze-motibazioa*: toki eta aldi guztietan onartutako balioen babesle eta hedatzaile izan behar du hezitzaileak. Kulturaren iraupena ziurtatuko litzateke honela.

– *Hierarki motibazioa*: adineko edonor bezala, besteen gaitetik dagoen norbait bezalakotzat jotzen da irakaslea: besteak baino jakintsuagotzat, indar moral eta errealitatearen ezagupen handiagoaren jabe.

– *Motibazio mitikoa*: gaitzetik askatutako mundu batean aparteko ordezkaria da irakaslea; gaitz guztien gaitetik dagoena eta apaiz baten antzekoa; berari dagokio esku artean duen gaiteria bere helmugara gidatzeko garrantzizko erantzukizuna.

Honako era honetan laburbil genezake, era modernoago batean, maisuaren rol-a eta nortasuna: nortasun berritzailea eta politikoki konprometitua eskatzen zaio hezitzaileari. Gizarteare-

kiko jarrera askea eta kulturarekiko kritikoa. Kontzientziaren erabateko intsumisioa sistemarekiko menpekotasunaren orde. Eskola-sistema bera gaindituko duen nortasunaren jabe den maisu bilakatuko da: haurrek agintez eta abantailez osatutako gizarte-modu bakar bat onartzera ohituko dituen eskola-egitura gaindituko duena alegia, REIMERek dionez.

Maisuaren benetako ala ohizko nortasuna

Aurrez adierazitako eredu horrekin, ia erabat kontrajarririk dauden ondorioak eskuratu dizkigute maisuaren ohizko nortasunaz burututako ikerketek. Ezaugarri neurotikoak eta berezitasun oso ezkorak aipatzen dituzten bi azterlan dakartzagu hona. SCHMITZ-ZCHERZERek "Psikologia pedagogikora sarrera" izeneko liburuan jasotzen dituen galdekizunen ondorioen arabera, hauek lirateke maisu batzuen nortasunaren ezaugarriak:

- Lanbidearen gatazka-pisutik eta gehiegizko lanetik eta erantzukizunetik era guztietako beldurrak, ni-aren ahultzea eta gutxiagotasun-komplexua sortzen zaizkio; aldi berean jokabide gogorak, erasokortasuna eta harropuzkeria dira bere ezaugarriak.

- Haur eta gazteekin duen etengabeko harremanak beraieki-gogaitasuna sortuko lioke, ala gehiegizko zaletasuna, eta honen sexu-okerkieretan amaitzera eraman lezake.

- Funtzionari izakerak ideia berriekiko itxitasuna eta gogo kritikoa-eza eragiten dizkio.

- Gizartean eta gizartearekiko duen jarrera ez-argiak, pertsona berekoia eta gizaixoa izatera darama.

- Moldakortasun psikiko gutxikoa da eta dituen interesak ez dira argiak eta zehatzak.

"Nolakoak dira benetan maisuak? Idealak, aurreritziak eta gertakariak" izeneko bere liburuan beste zehaztapen hauek eskaintzen dizkigu MULLER-FOHRTBRODTEk.

- Balio intelektualei dagokienean ez dago ezberdintasun handirik maisuen eta bestelako lanbidetakoeren artean.

- Besteekiko gertutasuna eta segurtasuna bilatzen dute maisuek beren lanbidean; gizarte- eta arte-kontuetan bestelako lan-

bideetakoek baino puntuazio hobea lortzen dute; politika gaie-tan, alderantziz, azpitik dabilta.

– Agintekeria, kanporakoitasuna edo neurotikotasunari da-gokionez, emaitzak ez datoz bat.

– Joera neurotikoetan eta herabetasunean gizonezkoen gai-netik dabilta emakumeak; alderantziz agintekeria eta eraso-kortasunean. Izakera gizakoiagoa eta gizartekoiagoa adierazten dute emakumeek.

– Pedagogiak irakasleaz moldatu duen irudi ideala aurreri-zien ondorio da eta ez datu objektibo errealea.

Adierazi ditugun zehaztapen guzti hauek ezin orokortuko di-tugu; baina laburbilduz, ondorio hauetara bidea irekitzen digute:

– Zehaztapen bereizgarri erreal batzuetan oinarritzen da, za-lantzarik gabe, gizarteak maisuez duen irudia; baina ohizko psi-kopedagogiak eskatzen zuen irakaslearen nortasun idealetik gero eta urrunago dago. Gertakari honetan izan lezake jatorria gataz-ka askok.

– Irakaskuntz ihardunbidean sortu ohi den gatazka askok, irakaslearen nortasunarekin lotura esanahikorrak ditu.

– Gatazka-sorburu bezala, konponbide edo ihespide izan daiteke irakaslearen nortasuna. Arrazoi eman behar zaio A. VE-GARI zera dioen: bere nortasunaren heldutasunetik konpro-mezu jatorreraino iristen dela maisuaren eginkizun emankorra.

Maisuaren lanbidean gatazkak bideratzen dituzten faktoreak

Maisuaren iharduera pertsonala eta bere lanbide-egoera bal-dintzatzen duten pertsonaz kanpoko faktore estrukturalak ditugu hemen aztergai, gatazkentzako baldintza objektiboak sorteraz-ten dituzten haietxek hain zuzen ere.

Maisuaren egoera soziala

Maisuaren eguneroko eginkizunetan hainbesteko eraginik izango ez balu, pedagogiaz kanpoko faktore bat litzatekeela,

esan genezake. Bere arazoak arrazoizko erreforma demokrati-koen bidez zuzendu nahian dabilen gizarte dinamiko batean, erreformetarako baliabide egokia da hezkuntz egitura guztia, baita, bide batez, hezkuntz egitura horretaz dauden gizarte-itxaropen aldakorretarako ere; ondorioz irakasleari eginkizun erabat berriak eskatuko ez bazaizkio ere, eginkizun ezberdinei aurre eman beharrean aurkituko da. Gertakari honetaz egokia benetan GONZALEZ MONTEAGUDOren lan labur baina sakona.

Maisuaren gizarte-egoeraz ari garenean zera adierazi nahi dugu: irakaslearekiko inolako loturarik gabe sortzen diren antolamenduzko eta erakunde-zko baldintzapen sozialen multzoa; baina bere lanbide-rola erantzukizunez hartzen duelako, hezitzailearen erabakietan eta ihardueran eragina izango duten baldintzapenak dira ordea.

Maisuaren rol berri honen garrantziaz benetan jabetzeko ezinbestekoa da bere egoeraren azterketa egoki bat; Reinhard TAUSCH eta A.M. TAUSCHen eritziz beharrezkoa bait da hori gizarte-arloan dauden baldintza eta ahalbide errealak ezagutzeko, eta ondorioz irakaskuntza baldintzatzen duen ingurugiroa zehazteko eta interpretatzeko.

Gizarte-egoeraren azterketaren funtzioa

Oinarrizko lau galdera hauek egitera garamatza irakaslearen eginkizuna kokatzen den gizarte-egoeraren azterketa emankor batek:

– Bere eginkizunean zein eratako jokabide-moduak eskatzen zaizkio maisuari?

– Ahalbideratzen ote dizkio jokabide-modu horiek gizarte-egoerak?

– Bere iharduerarako beharrezko dituen arauak, ahalmenak eta aukerabideak gauzatzeko bezain garbia ote da egoera?

– Gizarte-egoera horretan eskuhartzerik izateko aukerarik ba ote du berak?

Gizarte-egoerak ez luke zanpatzailea eta gogorra izan behar; alderantziz, maisuari gatazkak deuseztatzen lagunduko dioten jokabideak ahalbideratzeko bakoitzari bere aukerabideak, identifikatze-moduak, arrakasta eta poza eskuratzeko bitarteko bai-

zik. Gure eskoletan eta gure gizarte-egoeran egoera hori lortzeko oso urruti gaudela uste dugu, VILLAREN gidaritzapean moldatutako lanean hainbeste aldiz gogoratzen zaigunez.

Gatazkak sorteraizten dizkion maisuaren gizarte-egoera ulergarri egiteko asmotan, azter ditzagun egoera horietako kontzeptu oinarritzkoenak.

Egoeraren azterketarako kontzepturik oinarritzkoenak

– *Maisua*: gizarte-harremanen sare konplexua moldatzen duten eskubide eta zerbitzu-prestakuntzen gizarte-antolaketa erreferentzi puntu iraunkor eta ez-aldakor moduan *gizarte-posizio* bat adierazten duen lanbide bat.

– Gizarte-posizio hori onartzerakoan bazterrezinezko *itxaropenen* iturri bilakatzen da maisua; bere jokabidearekiko ezinbesteko erreferentzia bilakatzen diren taldeek beren posizioari lotzen dizkieten itxaropenak, alegia.

– Maisuarekiko ohizko diren itxaropenen multzo iraunkor horrek (erakunde araupeututako eginbehar eta eskubideak) osatzen du *maisua*ren *gizarte-rola*.

– Hainbeste gatazka bereziren sorburu eta *rol horren zehaztapen-ezaren* kausa den gizarte-eginkizun anitzkorra kontraesan ugariz kutsaturik aurkitzen da.

Oinarri kontzeptual honetatik abiatuz, oinarritzko hiru gatazka-modu ezberdin bereziko ditugu:

– Rol-barneko gatazkak: rol-barruko osagaien artean dauden kontraesanen ondorio. Talde ezberdinetatik jartzen diren elkarrezinezko itxaropenetatik ere sortzen direnak.

– Rol-en arteko gatazkak: pertsona berberak hartzen dituen rol ezberdinetatik datozenak.

– *Emititzaileen* arteko gatazkak: *emititzaile* ezberdinen artean dauden kontraesanetatik, sortzen direnak, edo *emititzaile*-talde berdin batean leudekeen itxaropen ezberdinetako subjektuetatik sortutakoak.

– Izakera zehatza damaien gizarte-balorazioen menpean daude rol ezberdinak beren modu erakundezkotuan. Posizio baten berezitasunen kopuruak osatzen du bere *gizarte-statusa*.

Gizarte-egoerari dagokionez edozein pertsona taldeka daiteke adierazitako posizio, rol eta status kontzeptuon bitartez. Puntu honetara iritsiz gero, maisuaren egoera soziala erabakitzen duten egiturazko arazoak eskola-arauketan biltzen direla esan behar da, eta laburbilduz hauek lirajtekeela:

– *Posizio-arazoak*: dagozkion eginkizun eta atribuzioen banaketa arazoizkoago baten eskakizunetatik datozkionak.

– *Rol-arazoak*: itxaropen ezberdinen arteko kontraesanetatik sortutakoak; interes zehatz ezberdinen arabera moldatu beharrezko jokabideetatik, alegia.

– *Gizarte-statusari dagozkion arazoak*: onarpen egoki eta ireki bati eta iharduera-askatasun ezinbesteko bati dagozkionak.

Maisuaren gizarte-egoeraren problematikaz tesiak

Hezitzailearen gizarte-egoerako arazo posibleen hiru multzo horietatik abiatuz, maisuaren lana, nortasuna eta bizitza joera-moduan baldintzatzen duen hainbat problema zehatz daiteke:

– *Hezkuntzaren gizarte-balorazioaren arazoa*.

Hezkuntzaren munduan eman den birmoldaketa ugariaren ondoren, oraindik ere pertsona gehienak heziketa-lanetarako berez prestaturik daudela pentsatzen da. Edozein heldu legoke, beraz, haurren hezkuntzarako gaiturik.

Bestalde, hezkuntz trebetasun frogatu eta emankor batzuen edo kulturazko tekniken eta, zehaztuz, ikaslearen gizarte-disziplinazko egokitze baterako arauen transmisio huts bezala hartzen du hezkuntza gure gizarteak.

Dena dela, maisua gizartearen aldaketarako eragile moduan ulertzetik eta gatazken ardura hartzeko gai dela onartzetik oso urruti dago gure gizarteak hezkuntzaz egiten duen balorazioa.

– *Maisuaren rolaren arazoa*.

Ideologietatik askatutako gizarte batean ondorengo bizitzaldiek eskatuko dituzten irtenbideak ahalbideratzeko jarrerak transmititu behar dituela eskolak eta ikasleak gizarte-aldaketarako aurrelari izateko prestatu behar dituela badiote ere ikuspegi pedagogiko gaurkoenak, gure gaurko gizarte honetan ez dago eritzi bateraturik etorkizuneko gizarteaz, ez eta beharrezko diren

gizarte-aldakuntzez ere; horrela irakaslea elkarrekiko kontraesanezko diren itzaropenei erantzun beharraren arazoaren aurrean aurkitzen da. Ondorioz, sor daitezkeen gatazketatik ihesbidea aurkitzen saia daiteke edo moral bikoitz baten arabera jokatzen.

– *Maisuaren izaeraren arazoa.*

Lanbiderako prestakuntza zientifikoari ez zaio erantzun, dirudienez, maila bereko gizarte-onarpenarekin eta eskola-burokrazian legokiokeen posizioarekin. Honekin batera eginkizunari dagokion gizarte-soldataren arazoa ere hortxe dago. Eta OERTERek gogoratzen digun bezala, Ni propioaren iharduera pedagogikoaren finkapenerako beharrezko gertatzen dira kanpotikako errefortzu horiek.

Irakaskuntzako langile askori, antza denez, era horretako errefortzuak falta zaizkio oraindik. Eta ikusi ere, hementxe ikusi behar da maisuaren jokabidean nabarmena den segurtasunik ezaren jatorria.

– *Eskola-antolaketaren arazoa.*

Administrazio Publikoak eta honen burokraziak, gero eta kontrol handiagoa jarri nahi dio irakaskuntz munduari, eta ondorioz, gero eta mugatuagoa da maisua ere erabaki askearen bidez iruditzen zaizkion erizpide pedagogiko haiek aukeratzeko. Eta orain bapatean, badirudi, gobernua beste muturreko jarrera hartu nahi duela. Irakaskuntzaren berrantolaketarako lege-egitasmoak dioenez, eskola bakoitzeko irakasle-taldeak erabaki behar du zer, noiz eta nola irakatsi. Irakasle-talde bakoitzaren ardurapean eta erantzukizunpean jarri nahi da eskolan gertatu behar duen guztia. Oraingo egoeratik eginkizun berrietarako prestakuntza jasotzeko betarik eta aukerarik gabe geratuko ote den beldur da egungo maisua. Rol bat utzi eta bestea hartu behar, beldurra eta ondoeza sortzen dizkio. GONZALEZ MONTEAGUDOREn lana dakargu berriro gogora.

– *Irakaskuntzaren profesionalizazioaren arazoa.*

Profesionalizazio-maila nahikoa garatua lor dezanean baka-rrik aurkituko da gaiturik maisua, gaurko irakaskuntzak bere orokortasunean dituen egitura-arazo larriak eta orientabidezkoak konpotzeko, eta bere gizarte-egoeratik sortzen zaizkion gatazka pertsonalei modu baikor batean aurre egiteko. Irakaslegoari asko falta zaio oraindik maila hori lortzeko, GABLE eta PORTER irakasleen hitzetan.

Eskolako eguneroko lan-arazoak

Maisuaren gizarte-egoeraren berezitasun diren kontraesan eta gatazka guzti horiek, bere eguneroko eskol-lana bera ere arazotsua izango dela pentsa erazten dute.

Eguneroko esperientziak baieztatu baino ez digu egiten, eskol-irakaskuntza gaurko bere antolamenduan dituen gatazkek ezkutatu edo arinkeriaz konpondu nahian saiatzen dela, argi eta garbi eztabaidatu beharrean edo elkarlanean irtenbideak aurkitzeaz kezkatu ordez.

Eskol gatazken sorburu-mailak

– *Maisu bakoitzaren adimen-antolaketa*

Duen balio-hierarkiaren eraginez, errealitateaz moldatutako pertzepzio zehatz indibidualen ondorio da bakoitzaren jokabidea. Jokabidearen ikuspegi kognitibo honek, baditu bere ondorio ezkorrak elaborazio indibidualik ez duten eta hezkuntz lan orok eskatzen dituen adimen-moldaketetara egokitu ezin diren maisuen jokamoduetan; horrelakoak gehienetan, kritika antzuetara edo etsipenera makurtzen dira.

– *Komunikazioaren barne-egitura.*

Barne-gatazken eta ulertezinen sorburu diren jokabide-estrategia arraroenak bideratzen dituzten eritzi ezberdin eta kontrajarririk hementxe dute sorrera maizenik.

– *Maisu, zuzendari eta ikasleen arteko gatazka.*

Eskola bakoitzaren mugen barnean sortzen diren gatazka dira, askotan muga horiek gaindituz eskola-elkarte bereko beste talde eta instantzietara iristen direnak.

– *Eskolaren eta gizarte-giroaren arteko gatazka.*

Gaitasun zientifiko eta profesionalaren aurka agintaritza duen burokraziaren gorengo zuzendaritzarekiko tentsioak agertzen dira. Ikasleen gurasoekiko, eritzi publikoarekiko eta elkar-go profesionalakiko harremanak ere, izan daitezke gatazketetarako jatorri.

Gatazka-erak eskolan

Hezitzailearen gatazkak osatzen dituzten osagai pertsonal eta sozialez gain, badira eguneroko eskola-lanarekiko zerikusia duten beste gatazka batzuk ere.

Horien sortze-arrazoiak kontutan hartuz sailkapen bat egite-rakoan, LUDTKEk Alemanian eta Austrian burutu zuen ikerlan batean oinarrituko gara. WESTWOODek Ipar Ameriketako eskola-giroan 1971n bideratu zuen beste azterketa bat hartu zuen LUDTKEk gidaritzat. Bi lan horien emaitzak, gure egoerako gatazkak argitzeko ere baliagarri direla deritzogu.

1.- Gizarte-giro dinamiko batean eskola-sistemaren *moldakortasunik-eza*. Ondorioz gizarte-itxaropenek ez dute tokirik eskoletan.

2.- Gizarte-giroaren *tradiziozaletasuna* eskolaren *berrikuntz ahaleginen aurka*.

3.- Ikasleen eta maisuen arteko, nahiz maisu berorien arteko *adin-ezberdintasun* handiegia. Agintaritzaren adinari lotua doanean, arazoa handiagotu baino ez da egiten.

4.- Eskolci ezartzen zaizkien eginkizunetarako *baliabideen urritasuna*, asko eta askotan.

5.- *Sari material* (soldatak) eta *ez-material* (autonomia, izen ona, erabakietarako ahalmena) oso eskasak beste lanbideetakoekin alderatuz gero.

6.- Eskola-antolaketaren *hazitze handia* eta *konplexutasuna*, irakasleengan noraeza eta zalantza ugari sortuz.

7.- Irakaskuntz agintari politikoetatik maisuek sumatzen duten *babes-falta*.

8.- Irakaslearen sentipen-emoziozko eta disziplinazko eginkizunen arteko *aurkakotasuna*: irakaskuntz emankotasuna laguntza pertsonalaren aurka.

9.- *Zehaztapenik gabeko rol lainotsu baten indarra*, maisuari rol-barneko arazoak sortzen zaizkiolarik.

10.- Pedagogian gaituaren rol-aren eta burokrazi rol-aren artean dagoen *aurkakotasuna*.

11.- Balioen eta helburuen arteko *kontraesana*: egizkotasuna eta maitagarritasuna, eskola-noten eta aukeraketen aurka.

12.- Hezitzaile-rola "karrera egitearekin" *elkartuezina*: eskola-agintaritzan edo administraritzan goratzeak ikasleekiko leialtasuna ezinezten du.

13.- Eskola-barneko maisuaren rol-a gizarte-antolaketa anizkorrearekin *elkartzeko zailtasuna*.

14.- Taldearen arauak onartu nahi ez dituen maisuak *bereganatu* beharra duen *baztertuaren rola*.

Irakasle-lanbideak bere dituen gatazkentzako konponbideak

Eskola-munduko gatazkentzako irtenbideak aipatzen hasi aurretik, zera gogora erazi nahi dugu: giza harremanetara beharturik dagoen giza jokabidean gatazkak sortuko direla, gizakiok errealitatea ikuspegi ezberdinetatik eta helburuak bide bereiztuetatik jarraitzeko ahalmena bait dugu.

Gizarte-harremanen dinamikari dario, batetik, bakoitzaren eta taldearen eskubideen eta, bestetik, gizarte-gatazken arteko oreka moldatzea.

"Gatazkak ala pakea eskolan" planteatzeak, ez du, beraz, zentzurik. Benetako konponbidea beste bat da: gatazka ez-arrazoizkoek, zanpatzaileek irabazi behar duten, ala ezinbesteko ez diren, baztergarri edo orokor diren gatazkak deuseztatu eta arrazoipean har daitezkeen, erabaki behar da.

Azken hau gerta dadin, ezinbestekoak dira erakunde bidezko baldintza batzuk.

Gatazken konponbiderako erakunde bidezko baldintzak

Errealismoa: gatazkak eman daitezkeela eta, beroriei aurre segurtasunez egiteko jarrera baloratzailea eskatzen du, norbanakoei eta taldeei dagokien autonomia onartzen zaielako eta gatazka eguneroko eskola-bizitzako osagai direla jakina delako.

Harremanak eta argitasuna: gatazken benetako arrazoiak bilatzeko borondatea auresuposatzen da, itxuretan geratu gabe.

Irekitasunez eta aurreritziarik gabe elkar ulertzeko moduak izan beharko luke eskolan ohizko, NICKELek dioen bezala, horixe bait da heziketa-ihardueran benetan ardurazkoa.

Guztien onerako dena argumentazio nagusia: egoera gatazkatsuan parte hartzen duen gehiengoaren interesetan joango diren konponbideen alde jokatzuz eztabaidatu eta argitu behar dira eskolan sor daitezten arazoaren arrazoi eta eraginak.

Erakunde bidezko arauketa: argi utzi behar da zein erakundetara, elkargo erabakitzailetara, espertorengana jo behar den horrelakoetan eta zeintzuk diren joko-arauak; hau da, legezko eta zuzentasunezko konponbideak ziurtatu behar dira, kasualitateari eta tratu-ezberdintasunari tokirik utzi gabe.

Demokrazia: dagokien guztien ordezkapena eramango duten erakunde eta pertsonak ahalbideratu behar dira, askatasun eta konfidantza osoz aukeratu ahal izango direlarik horretarakoak.

Baldintza guzti horiek eratuak eta ziurtatuak daudenean bakarrik hitz egin ahal izango da konponbide-aukeraz: eskolaren eta bertako guztien ondareaz alegia.

Irakasle-rolaren eta eskolako gatazken konponbiderako hainbat erizpide.

Arazoaren konponbidea ez da arazoaren erabateko deuseztapena, eskolari dagokion edozein egoera pertsonal edo sozialen garapen gatazkatsuen kontrol onargarria baizik, gatazkaren erasokortasun-gaitasuna edo gaitasun kaltegarria gutxiagotu edo ezereztu asmoz.

Norbanakoa sentiberatzea prestakuntza egoki baten ondorio moduan.

Sentiberatze hori adierazteko, kontzeptu didaktiko berri bat sortu dute KELLER eta NEUMANNek. Bai adimenez eta baita gizarte-harreman mailan ere, gatazkentzako konponbideak prestatzeko oinarrizko gaitasun batzuk lortzea da arazoa. Hona hemen batzuk: arazoak ulertzeko eta artikulatzeko gaitasuna, harremanetarako erraztasuna, sentipen-kontrola, autobehaketa eta egoeraren azterketa objektiboa, edozein egoera gatazkatsutarako egoki diren jarrera razional eta politikoak ikastea,...

Honako hauek lirateke sentiberatzearen ondorioak: bere jokatubidea egoera gatazkatsura egokitzeko gauza izango litzateke irakaslea, baita posizio ezberdinetan leudekeen pertsonak ulertzeko ere, era berean edozein motatako eskabideak aurrera eramateko gaituko lukeen talde-elkartasuna garatzeko, etab.

Konponbidea gatazka sortu orduko bilatu

Inplikatuena erantzukizunaren zentzua azpimarratzen du jarrera honek, edozein arazo sortzen denean goragoko instantzietara jotzen ibili gabe.

Arazoen alferrikako hedapena edo konpondu beharrean berorien burokratizazioa —arazoak okertzeko bideak biok— saihestu nahi dira printzipio honen bitartez. COMBEk dioenez, zentzurik gabeko eztabaidetatik babesturik geratzen da horrela eskola eta partaideen arteko ezberdintasunak ez dira bukatzen erabaki eskematiko, ofizial eta urrutikoen bidez: interesatuei erantzun egoki bat emango ez lieken erabaki burokratiko baten bidez, alegia.

Goragoko instantzia batera aldatu gatazka

Eman ohi dira jarrera hau eskatzen duten egoera gatazka-tsuak, batez ere arau juridikoak eta hauen ulertze-moduak tartekatzen direnean. Horrela, gatazka berrietarako bide liratekeen interpretazio subjektiboetatik aske geratzen da eskola-erakunde guztia. Irtenbide hau, ordea, garestia eta luzea izateaz gain, ez da ongi ikusia irakasleen artean; erakutsi, ordea, beste zerbait erakusten digu eguneroko esperientziak, lege-hutsuneek eta interpretazio interesatuek, egoera askotan arazoak konpondu ordez okerragotu baino ez dutela egiten.

Erakundebidezko aldaketak

Eskolak sortzen dituen gizarte-egoera askori ez dio irtenbide egokiegirik aurrakusten berehalako lege-moldaketa berriak. Ertz ugaritatik irten dira ahotsak lege-egitasmo berriaren eta irakas-kuntzaren funtzioak arautuko dituen legeria berriaren aurka. Bidea, beraz, ez dago behar lukeen bezain argi; eman diren urrats guztiak, gure ustez, ez dira zuzen eman, eta adierazirik geratu denez, kezka eta larritasun handiegiak sumatzen dira, oraindik ere, irakaslegoaren artean.

Eta hemen gure zalantza bat: irakaskuntzaren birmoldaketarako arrazoiak ikuspegi eta behar pedagogikoetan ala erakunde-aldaketen eta interes politikoen ondorioetan oinarritzen dira? Galdera hor geratzen da.

Eta LUDTKeri jarraituz, konponbide orokorrek psikologiki asko erretzen duten gatazka pertsonalen emaitzak eskatzen dituzte.

Irakaslegoaren etengabeko prestakuntza egokia

Gure ustez, etengabeko prestakuntza honek, hiru alderdi ditu eta hirurak ere garrantzi handikoak.

Maisuen lanbide-posizioaren zehaztapen handiago bat ahalbidetzen duen irakaslearen espezializaziorako balio du etengabeko prestakuntzak. Era honetan, norgehiagoka-gatazkak gutxiagotu, elkar-ulertzea erraztu eta eskola-barruko elkarlana eta plangintza ahalbidetzen ditu.

Jadanik, iraganeko hezkuntz eskemei loturik jarraitzen duten hainbeste irakasleen prestakuntza atzeratuan sorburua duen gatazka ugari aurrez jarriko litzaioke konponbidea.

Gizartean txertatutako profesionalen etengabeko prestakuntzarako garrantzitsu diren eskolaz kanpoko beste erakunde eta taldeekiko harremanetara behartzen du horrelako prestabeharrak.

Azken oharrak

Bereziki hedapen psikosoziala duten hezkuntz munduko gatazken arrazoiak agertzen saiatu gara lerro hauetan zehar, egoerak izan daitezkeen irtenbideak ere proposatuz.

Baina gure aldetik sineskeria teknokratiko bat baino ez litzaiteke, horrela gatazkak behin-betirako konponduko edo berorien kausak deuseztaturik geratuko liratekeela pentsatzea, eskola-erakunde eta antolaketa hain konplexua eta dinamikoa dela jakinik.

Irakaskuntz lanbidean gatazkek stresa sortzen dutela baieztatu ondoren, zera ere adierazi nahi dugu, aldi berean aldakuntzarako, berrikuntzarako eta gizarte-aurrerakuntzarako ere, aukera egokiak eskaintzen dituztela.

Honetaz, gainera, ez litzateke zuzena izango geldi-geldi gertzea eskolari dagozkion gizarte-kontraesan sakonak konpondu zain, eskola-esparru mugatuko arazoei irtenbideak bilatzen saiatu gabe. Irakaslearen rolari dagozkion gatazkek hortxe daude, eta hor badaude aurre egiteko eta konpontzeko daude. Hau ere adierazi nahi genuen.

Aipatutako bibliografia

- COMBE, A. (1971): *Kritik der Lehrerrolle*, List Verlag, Munich.
- DAHRENDORF, R. (1972): *Konflikt und Freiheit*, Munich.
- ESFEVE ZARAZAGA, J.M. (1984): *Profesores en conflicto*, Madrid.
- (1987): El malestar docente, in: ETXEBERRIA, Felix: *El fracaso de la Escuela*, Erein, Donostia.
- GOBLE, N.N.; PORTER, J.F. (1980): *La cambiante función del profesor*, Narcea, Madrid.
- GONZALEZ MONTEAGUDO, J. (1988): "El deterioro de la salud y del malestar de los profesores. Su incidencia en las reformas curriculares", in: *El profesor y la experimentación curricular*. Actas VI Jornadas de estudio sobre la investigación en la Escuela. Sevilla.
- HABERMAS, J. (1973): *Hermeneutik und Ideologiekritik*, Frankfurt a M.
- KELLER, U.; NEUMANN, G. (1972): *Kritische Erziehung*, I. Opladen.
- KRÜGER, H. (1974): *Die Konfrontation des Lehrers mit dem sozialen Hintergrund der Schüler*, Bonn.
- KUPFER, A. (1975): *Frankfurter Hefte*, II, Frankfurt a M.
- LÜDTKE, H. (1974): en Krüger H. & Ludtke, H.: *Konflikte im Lehrerberuf*. Akademie Sauckelmark, 20/21, Bonn.
- MINISTERIO DE EDUCACION Y CIENCIA. (1987): *Proyecto para la reforma de la enseñanza*, Madrid.
- NICKEL, H. (1981): *Psicología de la conducta del maestro*. Herder, Barcelona.
- OERTER, R. (1975): *Moderna psicología del desarrollo*, Herder, Barcelona.
- REIMER, E. (1974): *La escuela ha muerto*. Barral, Barcelona.
- TAUSCH, R.; TAUSCH, A. (1981): *Psicología de la educación*. Herder, Barcelona.
- STRUNZ, K. (1979): *Pädagogische Psychologie für Höhere Schulen*. Reinhardt, Munich.
- VEGA FUENTE, A. (1974): *La formación del maestro ante las drogas: teoría y práctica*. La Escuela Española, Madrid.
- VILLA, A. (1988): *Perspectivas y problemas de la función docente*. Narcea, Madrid.
- WELLENDORF, F. (1974): "Soziale Konflikte in der Schule", in: WEINWERT: *Pädagogische Psychologie*, Frankfurt.